

# DVIKALBIO VAIKO KOMPETENCIJA JESPER JUUL FILOSOFIJA

**Norvegijos lituanistinių mokyklų mokytojų suvažiavimas**

**Lina Baltrukenienė**

Jesper Juul mokylos Family Lab lektorė  
Egzaminų komisijos prie Norvegijos švietimo ministerijos narė

**2016.04.30 Oslas**



# PLANAS

- Kas yra dvikalbystė/daugikalbystė?
- Kodėl Jesper Juul?
- Mitai apie dvikalbystę
- Įtakos faktoriai
- Dvikalbių kalbos raida
- Dvi-/daugikalbystės rūšys ir fenomenai
- Dvi-/daugikalbystės privalumai ir iššūkiai

# KAS YRA DVIKALBYSTĖ

- Tiltas tarp dviejų kultūrų
- Identiteto klausimas – ar būtinai problema
- Dvikalbystė – duotybė, netgi dovana
- Kalbos ir kultūros išlaikymas – pasirinkimas
- Dvi lygiavertės stiprios kalbos = pastangos

# DVI(DAUG)KALBYSTĖ



- Kas laikomas dvikalbiu? Kuri kalba gimtoji?
- Kaip vaikas išmoksta dviejų kalbų?
- Kaip dvikalbystė įtakoja žmogaus intelekto ir psichikos vystymąsi?
- Kada ir kaip mokytis antros kalbos?
- Ar dvikalbės smegenys veikia kitaip nei vienakalbės?
- Kaip ir kada dvikalbiai „perjungia“ kalbas?

# JESPER JUUL

- Skandinavų autoritetas vaikų auklėjimo srityje
- Šeimos terapeutas ir pedagogas
- Family Lab asociacijos įkūrėjas
- Knygų autorius

„Ditt kompetente barn“

„Her er jeg! Hvem er du?“

“Kunsten å si NEI”



[www.jesperjuul.com](http://www.jesperjuul.com)    [www.famlab.no](http://www.famlab.no)

# J.JUUL FILOSOFIJA

- Vaikas yra kompetentingas
- Autoritetu paremtas auklėjimas
- Savęs pajauta saugoma
- Savivertė ugdoma
- Pagarba sau ir kitiems
- Taika su savimi

INTEGRITY

IS DOING THE  
RIGHT THING.

EVEN WHEN  
NO ONE IS  
WATCHING.

C.S. LEWIS

# DVIKALBYSTĖS MITAI

- **Tiesa ar ne?**

- Dvikalbis pradeda kalbėti vėliau ir nuolat maišo kalbas.
- Kelios kalbos kenkia vaiko IQ.
- Vaikas turi iš pradžių gerai išmokti vieną kalbą ir tik tada mokytis kitos.
- Tikru dvikalbiu galima tapti tik nuo kūdikystės.
- Kelios kalbos gali sukelti vaikui kultūrinio identiteto problemų.



# 11 MITŲ IR KLAININGŲ ĮSITIKINIMŲ APIE DVIKALBYSTĘ

- 1 DVIKALBIAI VAIKAI PRADEDA KALBĖTI VĖLIAU NEI VIENAKALBIAI.
- 2 MAŽI VAIKAI TARSİ KEMPINĖS SUGERIA KALBAS.
- 3 DVIKALBIAI VAIKAI PRADEDA MOKYKLĄ KALBIŠKAI ATSILIKĘ NUO VIENAKALBIŲ IR NIEKADA JŲ NEPASIVEJA.
- 4 JEI DVIKALBIS VAIKAS PASIEKIA PRASTESNIŲ REZULTATŲ MOKYKLINIUOSE TESTUOSE, TAI REIŠKIA, KAD JIS YRA MAŽIAU GABUS NEI VIENAKALBIS VAIKAS.
- 5 DVIKALBIAI YRA TARSİ DU VIENAKALBIAI VIENAME ASMENYJE.
- 6 TAU REIKALINGAS GABUMAS KALBOMS TAM, KAD IŠMOKTUM DVI KALBAS VIENU METU.
- 7 KAI KURIOS KALBOS YRA PRIMITIVEVNĖS, TODĖL JAS LENGVIAU IŠMOKSTAME. ANGLŲ KALBOS GRAMATIKA YRA PAPRASTESNĖ NEI KITŲ KALBŲ, TODĖL JA GALI KALBĖTI TIEK DAUG ŽMONIŲ.
- 8 IMIGRANTAI NESISTENGIA MOKYTIS VALSTYBINĖS KALBOS IR NORI, KAD APLINKINIAI IŠMOKTŲ JŲ KALBĄ.
- 9 JEI DVIKALBIS VAIKAS SUSIDURIA SU KALBINIAIS SUNKUMAIS VIENOJE AR ABIEJOSE KALBOSE, VIENOS KALBOS ATSIKAKYMAS IŠSPRĘS PROBLEMĄ.
- 10 TĖVAI, KURIE TOBULAI NEKALBA VIENA IŠ ŠEIMOS KALBŲ, PERDUOS VAIKAMS JŲ KALBOS KLAIDAS IR AKCENTĄ.
- 11 YRA TIK VIENAS TEISINGAS METODAS UŽAUGINTI DVIKALBĮ VAIKĄ.

# Hvor kommer innvandrerne fra?

1. januar 2016



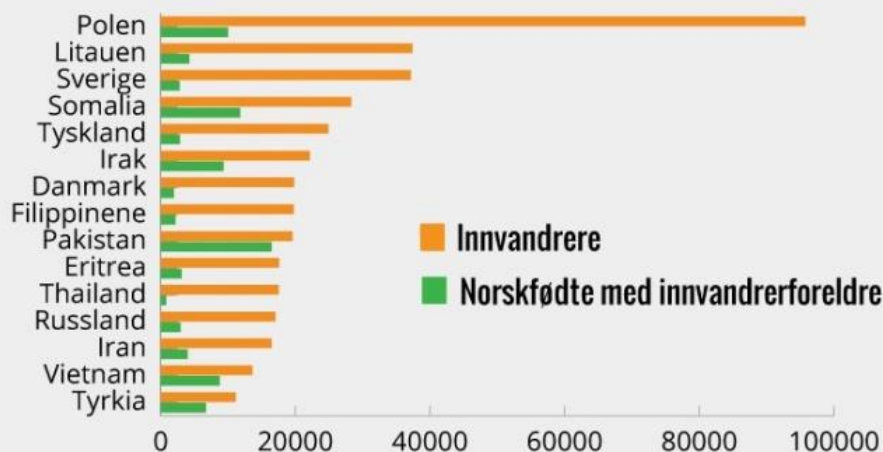
# Hvor mange innvandrere er det?

1. januar 2016



# De femten største landene

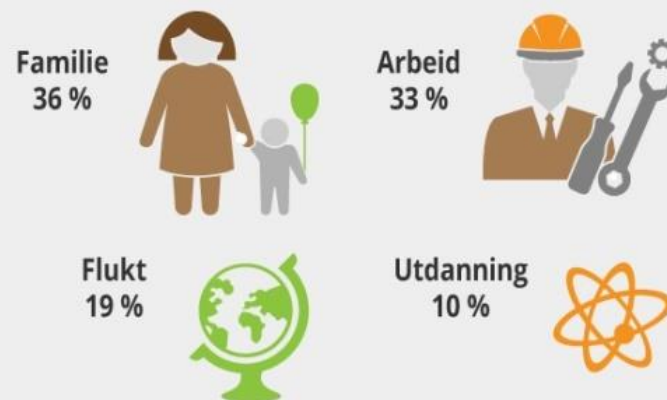
1. januar 2016



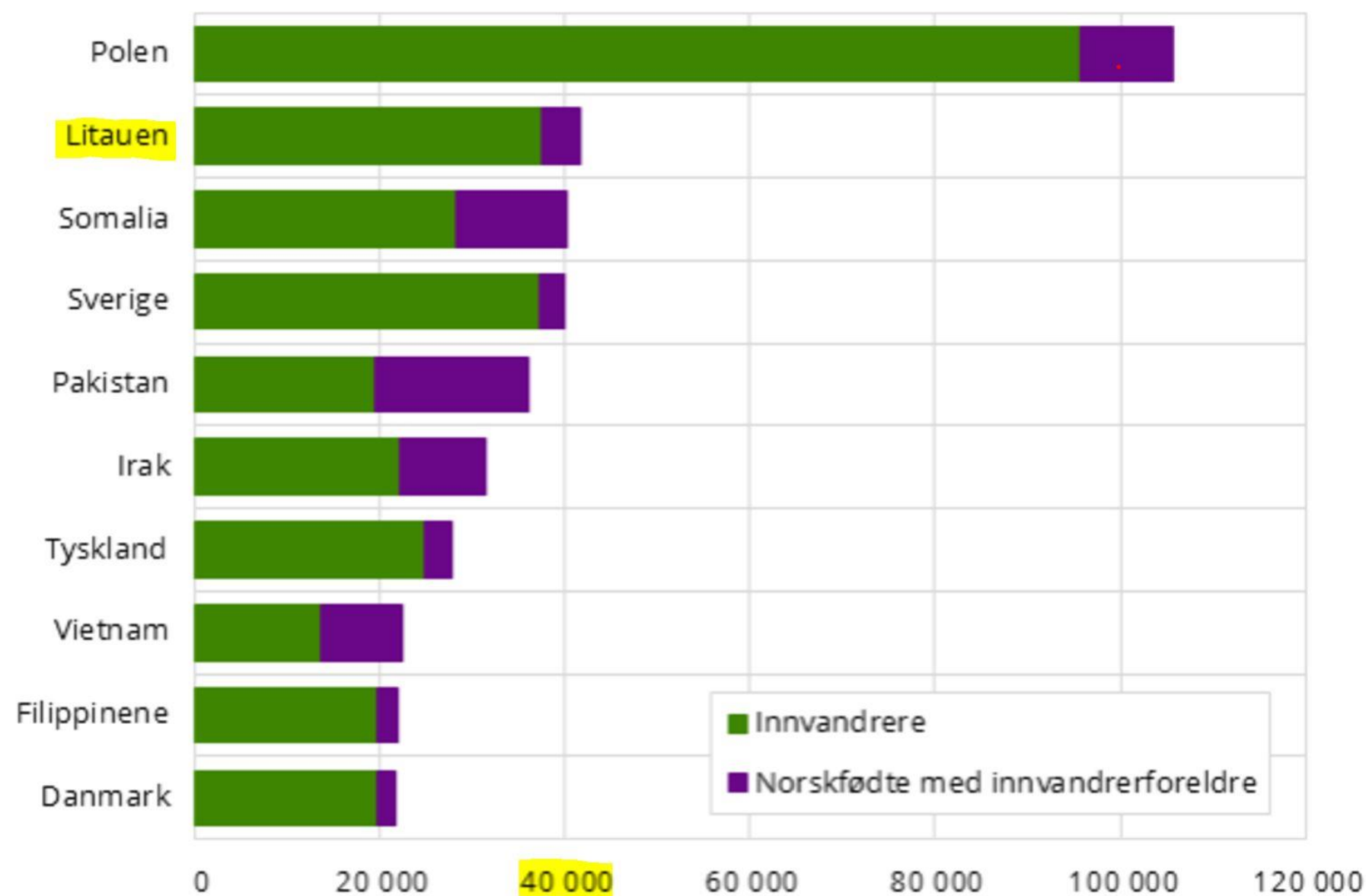
# Hvorfor kommer innvandrere til Norge?

Inkluderer ikke nordiske statsborgere

1990-2014



Figur 2. Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre, etter landbakgrunn. De ti største gruppene per 01.01.2016. Absolutte tall



Kilde: Statistisk sentralbyrå.

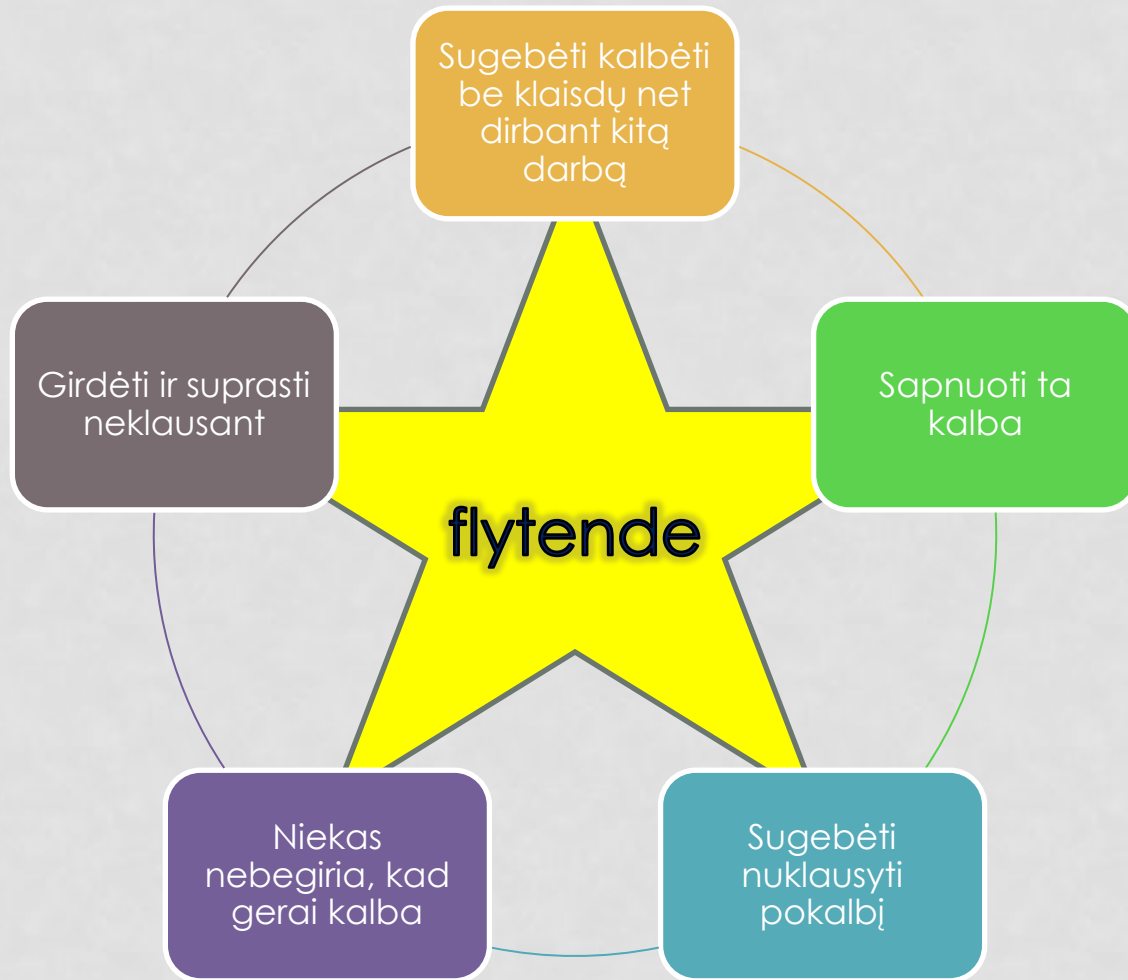
# LIETUVIŲ VAIKAI NORVEGIJOJE



- **Litauen** – 6. plass etter Pakistan, Somalia, Polen, Vietnam, Irak
- Norskfødte med innvandrereforeldre – **4 250**
- Utenlandsfødte med en norskfødt forelder – **45**
- Norskfødte med en utenlandsfødt forelder – **1 006**
- Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre – **1**
- Født i Norge med to norskfødte foreldre – **29**

Kilde: SSB 01.01.2016

# KĄ REIŠKIA „LAISVAI KALBA, TIKRAS DVIKALBIS“?



# KALBŲ RAIDOS FAKTORIAI



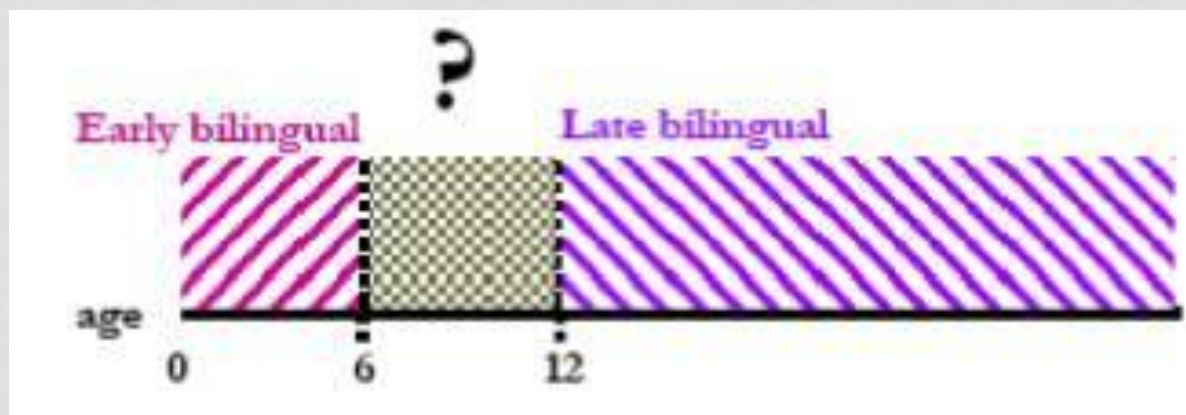
# FAKTORIAI: KAIP ĮGYTA

- Palaipsnis kalbų įgyjimas:
  - Antrosios kalbos išmokstama jau mokant pirmąją. Taip gali nutikti jau suaugusiems arba vyresniems vaikams.
- Lygiagretus kalbų įgyjimas:
  - Abi kalbos yra pirmosios ir tampa „gimtosios“. Paprastai, kai kalbama dviem kalbom nuo pat gimimo, pageidautina, abiem tiek pat daug.
- Receptyvinė (pasyvioji) dvikalbystė:
  - Supranta abi kalbas, tačiau kalba tik viena. Tai nėra laikoma klasikine dvikalbyste, tačiau yra dažnai pasitaikantis reiškinys.

# AMŽIAUS FAKTORIUS

- Ankstyvoji arba kūdikystės dvikalbystė:
  - Įgyjama anksti vaikystėje nuolat vartojant abi kalbas (paprastai nuo pat gimimo arba antroji kalba iki 6 metų).
- Vėlyvoji dvikalbystė:
  - Įgyjama nebe vaikystėje (vėliau negu 12 metų).
- *Klausimas: Ar egzistuoja „kritinis periodas“?*

# ANKSTYVOJI AR VĖLYVOJI



# KALBOS MOKYMOSI STRATEGJOS

## analitinė

- Baziniai kalbos vienetai yra žodžiai.
- Ankstyvoje stadijoje kalba vystosi nuo atskirų žodžių link 2-3 žodžių junginių.

## geštalt

- Baziniai kalbos vienetai gali būti žodžiai, junginiai, frazės, ir sakinukai
- Ankstyvoje kalbos stadijoje įsisavinami žodžių junginiai, vaiko suvokiami kaip vienetai.

# KALBOS RAIDOS ETAPAI

- **I stadija** nėra atskirų kalbinių žodynų, vyrauja bendras žodžių „debesis“
- **II stadija** atsiranda dvi skirtingos žodžių sistemos
- **III stadija** perprantama sintaksė, žodžių jungimo taisyklės

# KODŲ PAINIOJIMAS



dvikalbystė



kodų perjungimas



kodų painiojimas



skoliniai

# DVIKALBYSTĖS RŪŠYS

- Subalansuota dvikalbystė:
  - Dvi kalbos yra iš esmės vienodai gerai išsivystę, panašus vartojimo lygis.
- Persvaros dvikalbystė (*ang. dominant*):
  - Viena kalba yra geroai labiau išsivysčiusi nei antroji, ir vartojama reikšmingai daugiau.
- Puskalbystė:
  - Abejų kalbų išsivystymo lygis prastas.

# DVIKALBĒS SMEGENYS

- Multitasking'as
- Kūrybingas māstymas  
(Out of the Box)
- Lankstumas
- Lētesnis žodinės  
informācijas apdorojimas



# KOGNITYVINIAI PRIVALUMAI

- ✓ geresnis metalingvistinis suvokimas ;
- ✓ geresnis gebėjimas sisteminti, klasifikuoti;
- ✓ geresnis abstraktusis mąsymas;
- ✓ geresnis analoginis argumentavimas (logika);
- ✓ geresnis erdvinis matymas;
- ✓ geresni pasakotojo gebėjimai;
- ✓ geresnis semantinis kalbos išsivystymas.



# SUTRIKIMAI IR DVIKALBYSTĖ

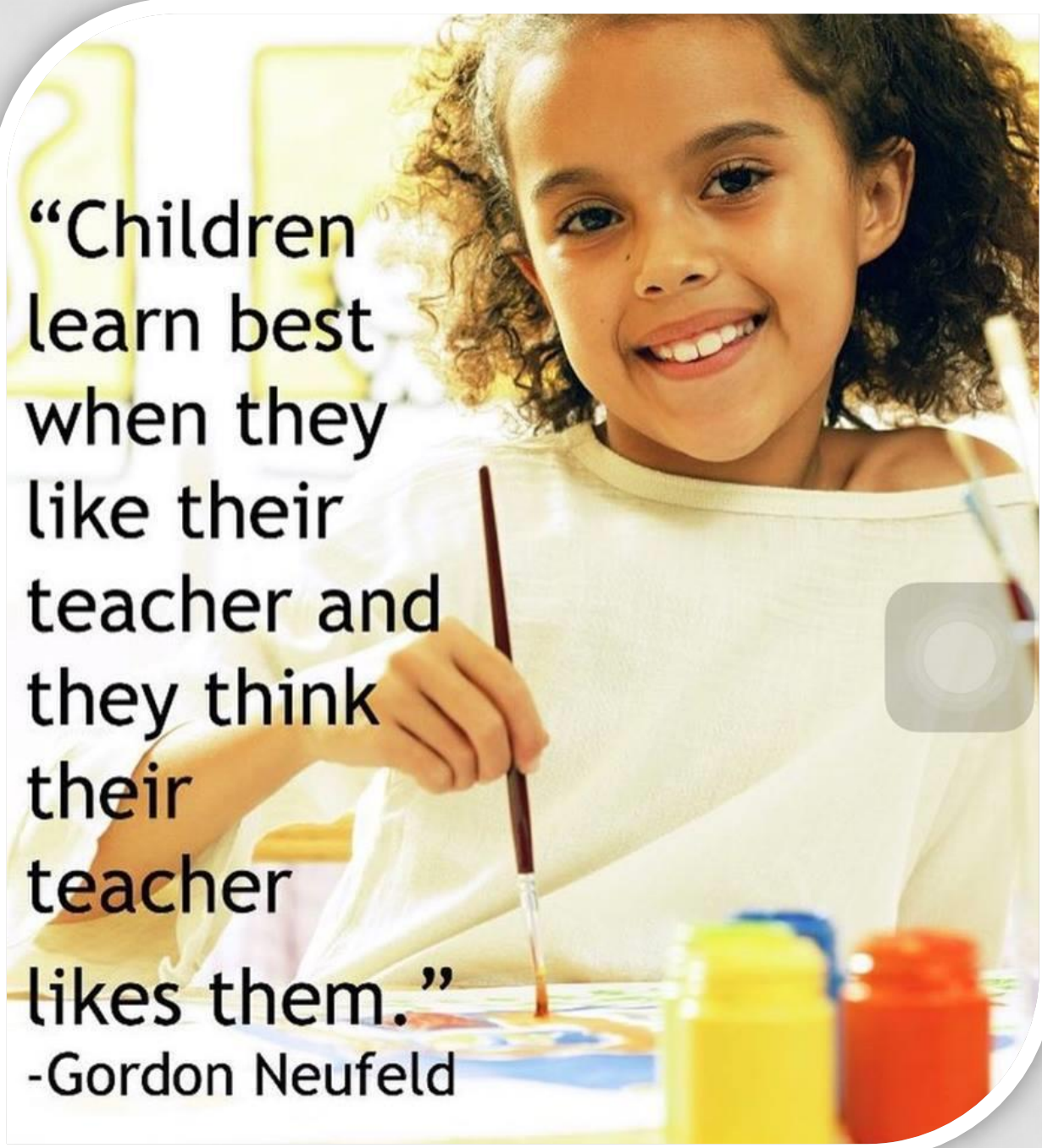
Esant raidos, mokymosi sutrikimams, taip pat neurologiniams kalbos sutrikimams (pvz. disleksija, mikčiojimas t.t.) **nėra nustatytas dvikalbystės neigiamas poveikis**

✓ **Padedą** – logopedai, psichiatrai, psichologai.



# KADA REIKIA SPECIALISTO

- **Vėlyvukai** – 3 metų riba
- **Kalbos raidos sutrikimai: indikatoriai**
  - 18 mėn - mažiau negu 50 žodžių
  - Nė viena iš kalbų nesiekia bendraamžių lygio
  - Kalbos progreso nėra arba menkas
- **Dvikalbiam vaikui reikia dvikalbės intervencijos**, o ne atsisakyti dvikalbystės.
- Specialistas gali pradėti dirbti jau su 8 mėn. vaiku

A young girl with curly hair is smiling and painting a picture. She is holding a paintbrush and has paint containers in front of her. The image is part of a presentation slide with a light gray background and a white rounded rectangle containing the text and image.

“Children  
learn best  
when they  
like their  
teacher and  
they think  
their  
teacher  
likes them.”

-Gordon Neufeld

# IŠŠŪKIAI: MOTYVACIJA

- Trūksta arba visai nėra realaus kalbos poreikio
- Silpnas kalbos lygis ir siauras žodynas
- Trūksta nuoseklumo ir disciplinos
- Bendraamžių spaudimas ir trūksta pasididžiavimo savo kalba/identitetu



# REALUS POREIKIS

- **Ką galima daryti:**

- Sukurti poreikį galima panardinant vaiką į norimą kalbinę aplinką, kur kitaip jis nesusikalbės (full immersion);
- Organizuoti bendravimą su giminėmis, ypač bendraamžiais;
- Vienakalbės stovyklos – gali būti gimtinėje arba ne;
- Susirašinėjimo draugai, skype-draugai;
- Knygos ir filmai – ta kalba arba tos šalies.

# SILPNA KALBA IR SIAURAS ŽODYNAS

- **Ką galima daryti:**

- Padeda bendravimas su mažumos diaspora. Tai būtina, ne visada iškart sklandu (necessary pain), tačiau atsiranda draugai, o kartu ir vystosi kalba. Ir gan sparčiai!
- Sekmadieninė mokyklėlė, privačios pamokos arba distancinis mokymas.
- Galvokite garsiai, kai aplink vaikai!

# NUOSEKLUMAS IR DISCIPLINA

- **Ką galima daryti:**

- Sukurti įpročius, pvz. tos kalbos filmas sekmadienio rytą po pusryčių;
- Laikytis nuoseklios tvarkos: pvz viena knyga per savaitę/rašinys per mėnesį ir tt;
- Atrasti kasdienių, mažų ritualų norima kalba (pvz. pasaka prieš miegą).

# SOCIALINĖ STIGMA

## Ką galima daryti:

- Pavyzdys – tėvai, tai esminis pasididžiavimo savo tautybe šaltinis;
- Inicijuoti entuziazmą/pokyčius aplinkoje (pvz. pasikalbėti mokykloje ar darželyje);
- Svarbus amžiaus tarpsnis yra 10-11 metų – atsiranda noras priešintis ir pritapti prie bandraamžių. Būtina pagarba ir pripažinimas, kad tai jau nebe vaikas.



Niekas nieko  
negali  
išmokti, jei  
**mokytojas**  
nepatinka

Ksenofontas

# DALYVAVIMAS: MOKSLINIAI TYRIMAI

**VU** vykdomas projektas, paremtas kanadiečių mokslininkų emigrantų kalbos tyrimais Kanadoje - tirti kalbos nykimą ir išmokimą. Nedidelė VU komanda, vadovaujama prof. Meilutės Ramonienės, vykdys kalbos nykimo tyrimus.

**Uit** vykdo tyrimą apie tai, kaip nedidelės atokios mokyklos vykdo kitataučių integraciją ir dirba su vaikų šeimomis.



# HIPOTEZĖ

## VU mokslininkų hipotezė:

Kuo daugiau šeimoje vaikų,  
tuo greičiau į šeimą "ateina",  
gyvenamosios šalies  
(daugumos) kalba.



ačiū – thank you – takk



[lina.baltrukoniene@gmail.com](mailto:lina.baltrukoniene@gmail.com)